

I Guds hus - Dagen før Kvinnedagen

Taler

Hadia Tajik

Dato

7 mars 2010

Sted

St. Petri Kirke, Stavanger

1 Gode forsamling,

Takk for at jeg har fått lov til å komme hit. Det er en ære for meg å få snakke for dere.

5

På avstand har jeg fulgt arbeidet til Åpen kirkegruppe, og jeg beundrer at dere tar opp saker som fortsatt er veldig vanskelig for mange kristne. Sett utenfra taler dere "med salt og kraft", som Paulus skrev til Kolosserne [ref. 4,6]. Dere stiller de kritiske spørsmålene, som kan være ubehagelige, men som er helt

10 nødvendige for å skape forandring.

Jeg setter også pris på at St. Petri inviterer til slike kveldsmesser, hvor det er høyt under taket. Dere tar det ansvaret som med det å være en bykirke: Synlig i sentrum og viktig i nærmiljøet. En kirke som tar sosialt ansvar. Det er jo også

15 noe av det denne kveldens bibelvers handler om [Matteus 25, vers 31-46] som Benno Driesse så utmerket har delt med oss.

1.

20 Vi møtes søndagen før den internasjonale kvinnekdagen. Den feirer 100 år i år. Kvinnedagen er med andre ord veldig gammel - men den er ikke gammeldags.

Den er høyst aktuell:

- 25
- For alle kvinner som ikke får bestemme hvem de vil gifte seg med.
 - For alle kvinner som får lavere lønn enn gutten på nabokontoret, selv om de gjør samme jobb.
 - For alle kvinner som blir behandlet som en manns eiendom, enten det er trofékoner i Hollywood eller burkakledde kvinner i Saudi-Arabia.

Vi har kommet en lang vei med likestillingsarbeidet i Norge. Men vi har fortsatt en lang vei å gå - på mange områder.

35 Lovverket hindrer oss ikke i å velge fritt og selvstendig hvordan vi vil leve. Men likevel blir summen av våre valg at norske kvinner:

- Tjener 85 prosent av det menn gjør.

- Jobber oftere deltid enn menn.

40 - Og har sjeldnere topplederstillinger.

Det er et påfallende mønster i valgene vi norske kvinner tar. Det viser at lovbestemte like rettigheter og forbud mot diskriminering ikke fanger opp alle samfunnsmessige og kulturelle forhold som fortsatt gjør det til en ulempe å være
45 født jente.

Mange av disse ulempene og begrensningene tenker vi ikke over. Men det må vi.

50 For hva sier det om mulighetene i Norge når man ser på bildene av tidligere stortingsrepresentanter og komitéledere på Stortinget?

Det henger rekker av bilder på veggene inne på Stortinget, i gangene og på komitérommene. Det er stort sett bilder av middelaldrende menn. Hos
55 utenrikskomiteen henger det bare bilde av én kvinne. Det er Gro Harlem Brundtland, som en periode var leder der [Nå: Andre kvinnelige leder - Ine Eriksen Søreide].

Det er ikke stort bedre i regjeringskvartalet. Der er det lignende bildegallerier.
60 Husk at det bare er fire år siden Norge fikk sin første kvinnelige finansminister noensinne.

Makt og muligheter er ikke likt fordelt mellom kjønnene. Heller ikke i Norge. Eksempelene så langt handler om økonomisk og politisk makt. Men når jeg er
65 blitt invitert til å tale i en kirkelig forsamling mener jeg det er på sin plass også å snakke om religion.

Jeg er selv muslim. Som barn har jeg både pugget arabiske Koran-vers på ferie i Pakistan, og sunget norske salmer i en av Misjonssambandets barnehager på Tau.

75 I oppveksten tilbrakte jeg både tid hos jenteforeningen til Sanitetskvinnene på Bedehuset i Bjørheimsbygd og på norskpakistanske fester i Stavanger.

80 I omgangskretsen min var det alt fra svært troende kristne og muslimer - til ungdommer som var religiøse på hverdagene, men ikke i helgene, for da passer det så dårlig.

Våre religioner har mye til felles. Blant annet det at alle de sentrale aktørene i
85 religionene våre er menn.

- Gud omtales som Han.

- Englene er menn.

- I Den norske kirke er de fleste biskopene menn. Blant katolikkene er paven og
90 kardinalene menn. I islam er alle imamene menn.

- De viktigste kristne profetene er menn. Alle muslimske profeter er menn.

Religionene våre er påfallende mannsdominerte.

95 Selvsagt har noe endret seg over tid. Kvinner har sluppet til i flere roller - ikke minst i Den norske kirke. Men det har ikke vært lett. Og det har hatt sin pris for dem som gikk foran.

Kvinner fikk adgang til presteembetet i kirka i 1938. Men den første kvinnelige
100 presten, Ingrid Bjerkås, ble ikke ordinert før i 1961. Selv da nektet seks av biskopene [dvs. to-tredjedeler] å forholde seg til ordinasjonen. De mente at det ikke var mulig å forene kvinnelig prestedtjeneste med grunnholdningen i Det nye testamentet.

105 I ettertid har Bjerkås sagt at egentlig ville hun bli prest mye, mye tidligere. Det var dessuten flere kvinnelige kandidater som vurderte å gå i prestedtjeneste før Bjerkås [bl.a. Agnes Vold, første kvinne med teologisk embetseksamen 1937, ble

ordinert prest i 1963]. Men de fleste vegret seg mot å være den første. Kanskje
110 fordi de visste hvilken motstand og kritikk det ville føre med seg.

Det tok også lang tid før Den norske kirke fikk sin første kvinnelige biskop [ref. Rosemarie Köhn, Hamar]. Det er bare snaue 17 år siden.

115 Men uten pionerene blir det ingen forandring.

Det visste også den amerikanske muslimen Amina Wadud da hun for fire år siden ledet fredagsbønnen til 100 muslimer, kvinner og menn i New York. Ifølge den brede og tradisjonelle konsensusen innen islam kan kvinner ikke lede
120 fredagsbønnen. Noen retninger innen islam tillater at kvinner leder bønner for andre kvinner, og nære, mannlige slektninger [menn som er "mahram"], men ikke fredagsbønnen og ikke i all offentlighet der også ukjente menn kan se og høre dem.

125 Det sømmer seg ikke for kvinner, sier man, selv om det ikke står noe om kvinnelig bønneledelse i Koranen. Men en del av de muntlig overleverte tradisjonene etter profeten Muhammed, som senere er blitt nedskrevet [Hadith], tilsier at kvinner ikke kan lede bønn. Og enigheten blant muslimske ledere, også de menn, tilsier at kvinnene ikke kan slippe til.

130

Fredagsbønnen Wadud ledet for nesten presist fire år siden, ble avvist av tre moskeer. Til slutt var det en katedral på Upper West Side på Manhattan som sa seg villig til å huse bønner.

135 Wadud var ikke den første muslimske kvinnen som ledet en fredagsbønn, men hun var en av dem som fikk mest oppmerksomhet for det. En slik oppmerksomhet er viktig - det kan gi fortgang og fremdrift i forandringene.

3.

140

Så vil noen kanskje si: Er det så nøye da? Er ikke dette bare symbolkamper? Den egentlige likestillingen handler jo om religiøs praksis, ikke om hvem som er prest eller hvem som leder fredagsbønnen?

145 Men hvem som får være ledere handler også om religiøs praksis.

Og hvem som får fortolke og sette dagsorden setter betingelser for religiøs praksis.

150

Tradisjonell kristen og muslimsk teologi legitimerer holdninger som gjør det vanskelig å sikre like muligheter for kvinner og menn.

155

Både i Koranen og i Bibelen er det enkelt å finne vers som underordner kvinner [f.eks. Bibelen 1. Tim 2,11-15, som gir forskrifter for gudstjenesten, eller Koranen 2:282, om at ifølge islamsk rett må to kvinners vitnemål til for å tilsvare én manns vitnemål]. Dette er vers mange menn har visst å utnytte.

160

Norsk lovverk er med på å bygge opp om holdninger som motvirker likestilling, ved at Likestillingsloven, som forbyr forskjellsbehandling av menn og kvinner, samtidig gir unntak for "indre forhold i et trossamfunn".

165

Diskrimineringslovutvalget [ref. NOU 2009:14] har foreslått at dette endres til at man bare kan diskriminere når man har "saklig grunn" til det, altså i takt med hvordan diskrimineringslovverket fungerer i alle andre tilfeller. Om dette blir tilfellet, gjenstår å se.

170

Selv tror jeg at forandring som kommer innenfra har større troverdighet, enn den man blir pådyttet av andre. Selvsagt må politikere, myndighetspersoner og samfunnsaktører sette søkelys på det som finnes av diskriminering innen ulike trossamfunn. Sammen blir vi pådrivere for forandring. Men en forandring uten legitimitet er ikke bærekraftig. Da må den forankres godt i trossamfunnene.

175

Kristne og muslimske opinionsledere som ikke finner seg i at Gud blir tatt som gissel for diskriminering - må også selv ta til motmæle.

180

For min Gud er ikke en mannsjåvinist. Og jeg har ikke tenkt å tillate mannsjåvinister å ta Gud til inntekt for seg selv, uansett om de opptrer som gutter i nabolaget, som menighetsledere eller som imamer.

185

I dette ligger også ufordringen til oss som er her i dag. For å ikke tillate at Gud faller i hendene på mannsjåvinister, enten de er kristne eller muslimer, handler ikke om å ta Gud i forsvar. Gud klarer seg fint på egenhånd. Men det gjør ikke de kvinnene som faller i hendene på mannsjåvinistene og som opplever at Guds ord blir brukt mot dem.

- Enten det er kvinner som henvises til bakerste benk, fordi "det er kvinnens plass."
- Eller det er kvinner som får høre at deres liv bare har to faser: I første del er de sin fars datter, i andre del sin manns kone.
- Eller det er kvinner og jenter, som blir slått av en mann som mener at han har ryggdekning hos Gud.

Jesus og Muhammad snakket mye om solidaritet da de levde. Om å stille opp for dem er mindre bemidlet eller som blir rammet av nød. I det som er dagens bibeltekst kunne kanskje like gjerne stått: "Det dere gjorde mot en av disse mine minste søstre [i noen oversettelser står det "søsken" i noen "brødre"], gjorde dere mot meg" [Matteus 25, 40]. Solidaritet er kjønnsnøytralt.

4.

Det bringer meg mot avslutningen, og en type spørsmål jeg ofte får, og som sikkert flere av i dette rommet kjenner igjen. Nemlig spørsmål som: "Hvorfor bryr en selvstendig kvinne seg om religion?" eller "Kunne vi ikke bare kvittet oss med religion - ville det ikke da blitt mindre diskriminering og undertrykkelse?"

Svarene mine er enkle og personlige: Religion gir meg en motvekt til materialisme. Det gir meg et sett av verdier, som selvdisiplin, solidaritet og ansvar for fellesskapet. Det gir retning til mitt indre moralske kompass.

Jesus er et viktig forbilde for kristne. Han er også en viktig profet i islam. I Koranen er han omtalt mange ganger, og han blir respektert for sine gode gjerninger. En av omtalene av Jesus i Koranen er fra da han fortsatt var et spedbarn. Maria kom hjem til sitt folk med barnet i armene og fikk høre at hun hadde gjort noe uhørt, ved å bli gravid uten å være gift. Ifølge Koranen svarte spedbarnet Jesus: "Jeg er Guds tjener. Han har gitt meg Skriften og gjort meg til profet. Han har velsignet meg hvor jeg enn ferdes, og Han har pålagt meg bønn og godgjørenhet så lenge jeg lever, - og godhet mot min mor! Han har ikke gjort meg arrogant eller ussel. Måtte fred være over meg den dag jeg ble født, den dag jeg dør, og den dag jeg gjenreises levende" (Koranen 19:31-34, Einar Bergs oversettelse).

Godgjørenhet. Godhet. Ikke arroganse eller ussel. Det bør være idealer for oss som tror.

Det ligger i hjertet av alle religioner at du skal gjøre mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg.

230 Diskriminering og undertrykkelse er ikke forbeholdt religionene våre. Det finner man også blant ateister, agnostikere og blant menn [med alle bakgrunner] som hater kvinner. Men dessverre er også ideen om en Gud egnet til å undertrykke, når den kommer i hendene på folk som ikke vil andre godt. Da er det vårt ansvar å ta til motmæle, uansett hvor urimelig det måtte virke at andres
235 misbruk av kristendom eller islam skal avkreve handlinger fra oss. Men slik må det være. Ellers overlater vi alle de som blir utsatt som krenkelser eller diskriminering i religionens navn, til seg selv.

Det tror jeg verken Jesus eller Muhammad ville likt.

240

Kilde

www.hadia.no

245

Emner

Appell, Kvinnesak, Religion

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/i-guds-hus-dagen-for-kvinnedagen>

250

255

260